

VOORWOORD

In Engeland werd Operatie Fortitude, het plan om de Duitsers te misleiden over een komende invasie, eind 1941 al ontwikkeld, toen nazi-Duitsland en zijn bondgenoten nog onverslaanbaar leken. Dubbelagenten speelden valse informatie door naar Berlijn, luchtfotografie van de Luftwaffe toonde aan dat de Britten en geallieerden een massale troepenmacht te land, ter zee en in de lucht op diverse plaatsen aan de Engelse zuid- en westkust op de been hadden gebracht. In werkelijkheid waren de gefotografeerde tanks, bommenwerpers, schepen en kazernes van rubber, hout en karton. In Groot-Brittannië opereerden al vóór de oorlog spionnen voor de Duitse inlichtingendiensten Abwehr en Sicherheitsdienst. Duitsers, maar ook Zweden, Denen, Spanjaarden, Nederlanders. De meesten bleken slecht getraind en werden gevangengenomen of geëxecuteerd. Maar sommigen werden dubbelagenten met als doel misleidende inlichtingen naar de nazi's te zenden. Ook Britten zelf waren vaak spionnen en verraders. Veel van hen waren antisemieten, dikwijls ook aristocraten, verbitterd over de afbrokkeling van het eens zo machtige Britse Rijk, waarvan zij – zoals veel Duitsers met de ondergang van het Duitse keizerrijk – de joden en de communisten de schuld gaven. Zij bewonderden Hitler, die het verpauperde Duitsland na de nederlaag in 1918 en de chaotische tijd na het vernederende Verdrag van Versailles in luttele jaren had opgebouwd tot een militaire en economische grootmacht.

Ook wat de schrijver A. den Doolaard 'de grootste aller in de doofpot gestopte spionagetragedies' noemde, maakte deel uit van

Operatie Fortitude. Het zogenoemde *Englandspiel*. Uitzonden agenten werden door de Britse geheime dienst doelbewust ver-raden om desinformatie te verspreiden, een smerig spel dat beter *Germanygame* kan worden genoemd. In bezet Nederland werden meer dan vijftig agenten opzettelijk opgeofferd (zie ook mijn ro-mans *Het Verraad van '42* (1983) en *De Anjercode* (2005)). Het doel van wat Churchill 'a bodyguard of lies' noemde, was van meet af aan 'Double Cross': bedrog om de Duitsers in de waan te brengen dat D-day zou plaatsvinden bij Calais, zodat ze hun troepen daar zouden concentreren, waardoor de invasie van Normandië, bijna 400 kilometer zuidelijker, als een complete verrassing zou komen. Al maanden vóór de 6de juni 1944 werd er daarom ook door Ra-dio Londen vrijwel elke week opzettelijk aan het Franse verzet doorgegeven dat het zover was, in de wetenschap dat de Duitsers de berichten onderschepten. Met als gevolg dat ze steeds meer twijfelden of het zou gebeuren en de berichten niet meer serieus namen.

Dat is de historische werkelijkheid en allemaal wáárgebeurd. Al het andere in het boek is erop gebaseerd maar verzonnen. Al had het best zo kunnen zijn.

I

1.

Freiburg, 27 april 1936

Het vroege zonlicht viel op het bord PHOTOGRAPHIE INTERDITE! Maar Jonas Muller was toch al niet van plan geweest om hier te fotograferen.

Verderop bij het douanekantoortje stonden twee gendarmes en een soldaat achter een slagboom. Boven het kantoortje hing de Franse tricolore naast de rood-gele vlag van de Elzas. Toen hij twintig jaar geleden was geboren, heette het gebied de Elzas en wapperden er de rood-wit-zwarte vlaggen van het Duitse keizerrijk. Achter de slagboom daalde de weg naar een ijzeren brug over de Rijn. Een Franse kanonneerboot voer over de brede rivier. Op de brug reed een Franse pantserwagen. Aan de overkant glinsterde de ochtendzon op de daken van vakwerkhuisen. Duitse huizen.

Nog een uur, hoopte Muller, dan zou hij een Duits paspoort krijgen. Hij gaf wat gas en remde voor de slagboom. Op dit vroege uur was hij de enige. De soldaat richtte zijn geweer. Hij droeg een vierkante pet en een blauw tuniek over een rode broek. Muller vond dat hij eruitzag als een postbode. Een gendarme keek argwanend naar het kenteken. Een Nederlands nummerbord op een Duitse auto was niet ongewoon, maar Parijs wantrouwde al jaren de zakelijke en vriendschappelijke banden tussen Den Haag en Berlijn.

Hij opende het portier toen een douanier uit het kantoortje kwam.

‘Vous venez de la Hollande?’

‘Oui.’

‘Votre passeport s’il vous plaît.’

Muller stapte uit en overhandigde zijn paspoort. Hij hoopte dat het niet lang zou duren. Het was kwart over acht in de ochtend, binnen een uur had hij een afspraak in Freiburg.

‘Müller?’ vroeg de douanier. ‘Un nom allemand?’

‘Non. Muller,’ zei hij. ‘Hollandais. Excusez. Mon Français n’est pas bien.’

‘Bon,’ zei de douanier, ‘c’est bon.’

‘Aha.’

‘Les Néerlandais parlent allemand,’ zei de gendarme. ‘Deutsch?’

‘Auch nicht viel.’

Dat loog hij, hij sprak goed Duits.

Beide mannen waren kennelijk geen Elzassers. Ook dat had hij verwacht. Veel Elzassers in de grensstreek waren pro-Duits, waardoor de grens werd bewaakt door Fransen uit andere regio’s.

‘I speak English,’ zei de douanier.

‘Do you?’ vroeg hij verrast. Een Fransman die Engels sprak was een zeldzaamheid.

‘I was an interpreter for the English soldiers in la Grande Guerre.’

‘Ah, the Great War.’ Moeiteloos schakelde Muller over naar het Engels. Hij had het in zijn jeugd gesproken.

‘Zoals u ziet ben ik hier tijdens de oorlog in Schulau geboren.’

‘Maar u woont nu in...’ De douanier bracht de pas dichter bij zijn ogen. ‘Gieneke?’

‘Ginneken,’ zei Muller. ‘Bij Breda.’

‘Waar wilt u nu heen?’

‘Naar Freiburg.’

‘Én u bent fotograaf.’

‘Ja. In een fotowinkel. Pasfoto’s en bruidsfoto’s.’

‘Heeft u in Frankrijk gefotografeerd?’

‘Ja, mijn geboorteplaats.’

‘Heeft u een fototoestel bij u?’

Hij knikte en haalde de camera uit het tasje.

De gendarme pakte hem aan. ‘Un Kodak Bantam. Americain.’

‘Yes. Er zit net een nieuw filmpje in zoals u ziet.’

‘Waar zijn de foto’s die u maakte?’

‘In Schulau.’

In Freiburg wilde hij een Duitse camera kopen. Een Leica. De Duitsers maakten de beste camera’s.

De douanier bladerde door het paspoort.

‘U heeft een Nederlandse pas met Duitse douanestempels. En toen u hier werd geboren was l’Alsace Duits.’

‘Mijn moeder was een Nederlandse.’

‘Waarom was zij hier?’

‘Ze was verliefd op een Duitse soldaat uit Freiburg.’

‘Uw vader?’

‘Ja.’

De douanier fronste zijn wenkbrauwen. ‘Dus u bent genaturaliseerd.’

‘Ik ben een weeskind, mijn Nederlandse grootouders adopteerden me toen ik een baby was. Ik weet niet wie mijn vader was. Hij verliet mijn moeder voor een andere vrouw.’

Liegen deed hij al sinds zijn vroege jeugd.

‘Qu’est-ce qu’il dit?’ vroeg de gendarme.

Hij grinnikte toen de douanier het in rap Frans vertaalde en verder door het paspoort bladerde.

‘U bent een paar keer in La Rhénanie geweest, zie ik aan de stempels.’

‘La Rhénanie?’

‘The Rhineland.’

‘Ah. Het Rijnland. Ja, maar zoals u ziet aan de stempels stond dat toen nog onder Frans gezag.’

‘Helaas niet meer.’

‘Nee. Mijn grootouders kwamen er vroeger graag. Mijn grootvader zou zich omdraaien in zijn graf als hij zou weten dat de Duitsers het hebben ingenomen.’

Weer een leugen. Zijn grootvader had gejuicht.

‘Waarom wilt u naar Freiburg?’

‘Voor mijn geboorteakte. Die heb ik nodig voor de Kamer van Koophandel in Breda om de fotozaak van mijn grootvader over te nemen.’

‘De akte kan u toch toe worden gestuurd?’

‘Jawel, maar ik wilde mijn geboorteplaats graag zien en fotograferen. Ik hoopte dat mijn moeder me in Colmar had aangegeven, maar daar suggereerden ze dat ze dat misschien in Freiburg had gedaan omdat het hier toen Duits was en mijn vader een Duitser was.’

‘Dan zou u dus kunnen achterhalen wie hij is.’

‘En dat hij hopelijk dood is.’

‘Omdat hij uw moeder in de steek liet.’

‘En een Duitser was.’

De douanier lachte en beduidde de gendarme de camera terug te geven. De soldaat liet het geweer zakken.

‘U komt vandaag nog terug?’

‘Ja.’

Dat was hij niet van plan.

De douanier gaf het paspoort terug.

‘Heb ik geen stempel nodig?’

‘Niet voor een dag. U zult het daar wel krijgen.’

Hij wees naar de brug. ‘Maar met een *boche* als vader zullen ze u wel doorlaten. U weet wat een boche is?’

‘Dat hoorde ik. In Nederland noemen we dat een mof.’ Hij pakte zijn sigaretten. ‘Wilt u een sigaret? Chief Whip. Engels.’

‘Ah, oui. Merci.’

Ook de gendarme en de soldaat wilden er een.

‘U kunt beter geen Engelse sigaretten in Freiburg opsteken,’ zei de douanier. ‘En vergeet niet om ze daar te feliciteren met de verjaardag van de Schweinhund. Maar zeg maar niet dat wij hier worst van Schweinhunde maken.’

Muller lachte en stak zijn duim op. ‘Dank voor de tip.’ 27 april. De verjaardag van de Führer.

Hij trok het portier dicht, startte en reed onder de geopende slagboom naar de brug. Bij het Duitse douanekantoor aan de overkant wapperden banieren en de nieuwe vlaggen met de swastika.

De Schweinhund...

Als zijn vader twintig jaar geleden niet met gevaar voor eigen leven Hitler de loopgraaf in had getrokken en zijn dijbeen had afgebonden, was Hitler doodgebloed en zouden de vlaggen daar nu niet wapperen.

2.

In Freiburg hingen overal banieren, vaandels en vlaggen. Hij had de nieuwe vlag al eerder gezien, maar nooit in het echt. De eerste keer was in de donkere kamer achter in de fotozaak van zijn grootvader Engelbert. Dat was drie jaar geleden, toen Hitler rijkskanselier was geworden. Een klant had foto's gemaakt in München toen hij door tienduizenden aanhangers werd toegejuicht. De tweede keer was afgelopen februari in een gefilmd verslag op het Polygoonjournaal van de Olympische Winterspelen in Garmisch-Partenkirchen. Prinses Juliana was een enthousiast liefhebster van de wintersport maar verbleef met haar moeder koningin Wilhelmina net over de grens in Oostenrijk. Het Nederlandse kabinet had het niet raadzaam gevonden dat ze in nazi-Duitsland logeerden.

'Flauwekul,' had opa gezegd. 'De Führer heeft Duitsland weer groot gemaakt en Willemien en Juliana zijn nota bene van Duitsen bloede.'

Journalisten speculeerden dat Juliana en Wilhelmina er waren om een geschikte huwelijkskandidaat voor de prinses te vinden. Er was veel adel aanwezig bij de Spelen. Juliana, enig kind, was bijna zevenentwintig en de dynastie moest behouden blijven.

'Mooi,' zei opa, die Duitse ouders had maar in Nederland was geboren. 'Dan zal het wel weer een Duitser worden, net als haar vader. En de jouwe.'

Ze hadden vorige maand een borrel gedronken achter gesloten gordijnen. Veel inwoners van Ginneken waren anti-Duits en maakten zich zorgen dat Hitler het Rijnland had bezet en een nieuwe oorlog zou beginnen.

‘Leugens, Jonas. Engelse propaganda. Duitsland werd in Versailles gedwongen het Rijnland aan de Fransen af te staan, net als Elzas-Lotharingen. Hitler valt niet aan, hij verdedigt de historische rechten van het Duitse Rijk omdat de Britten en de Fransen het land weer kapot willen maken. Net zoals in 1919.’

Opa Engelbert had zich nooit verzoend met het Verdrag van Versailles, waarbij Duitsland alle schuld voor die oorlog kreeg, enorme herstelbetalingen moest doen en grote delen van het oude keizerrijk moest afstaan aan de overwinnaars.

‘Als we door hadden gevochten, hadden we de oorlog gewonnen. Maar de linkse intellectuelen, de communisten en republikeinen in Berlijn en hun joodse vrienden hebben het rijk verraden en ons een dolk in de rug gestoken. Hitler heeft Duitsland zijn trots en eer teruggegeven. En welvaart. En nu wil hij terug wat de Amerikanen, Britten en Fransen van ons hebben gestolen. En hij heeft gelijk, Jonas, Nederlanders zijn geen Angelsaksen of fransozen maar van oudsher Germanen, in taal en in cultuur. Willem van Oranje was een Duitser. Michiel de Ruyter vocht tegen de Engelsen. De Britten hebben de Nederlandse boeren in Zuid-Afrika uitgemoord. Wilhelmina heeft niet voor niets haar oom keizer Wilhelm II na de oorlog tot woede van de Engelsen asiel geboden. Veel Nederlanders denken er net zo over als ik.’

Opa Engelbert was begin deze maand overleden.

De tranen welden op bij het beeld van de oude man op zijn sterfbed zodat hij ternauwernood een jonge vrouw ontweek die hem woedend naschreeuwde.